

שותפות באינטגרציה של שירותים לילדים בגיל הרך: ניתוח של מסגרות המדיניות בחינוך ובשירותי אנוש

תקציר

ארגונים שעוסקים בחינוך בגיל הרך מקדמים כיום שיח של אינטגרציה ושיתוף פעולה הדוק בין מערכות. יחד עם זאת, בעיית המורכבות של אינטגרציה זו דורשת התייחסות כוללת ומדיניות מכוונת. לאחרונה, אימצו ממשלות רבות מדיניות ששמה דגש על האינטגרציה של שירותים עבור ילדים ומשפחות. תהליך זה קשור למעבר מהפרדיגמה של "אחריות המשפחה" אל הפרדיגמה של "השקעה בילדים". בפרדיגמה הראשונה הורים הוכרו כאחראים בלעדיים על קבלת החלטות אודות רווחת הילדים, בעוד שהפרדיגמה החדשה דוגלת באחריות משותפת של המדינה והמשפחה על רווחת הילדים. תפיסה זאת דורשת מכל המשפחות (ולא רק מהמשפחות החלשות) לנהל דו-שיח פעיל עם המדינה באמצעות מערך שירותיה.

על בסיס התפיסה של שירות כולל לילדים בגיל הרך ולמשפחה ניתן להצביע על מספר דגמים שפותחו. לדוגמה: מרכזים למצוינות בגיל הרך בבריטניה משלבים שירות לילד ולמשפחה הכולל מעון יום, חינוך בגיל הרך, תמיכה במשפחה, שירותי בריאות וחינוך למבוגרים; מרכזי הטיפול לגיל הרך בקנדה כוללים שירות תמיכה במשפחה וטיפול בילדים, החל מלידה ועד לכניסה לבית הספר. גישה דומה הונהגה גם באוסטרליה ולכן מרכזי הטיפול לילד ממוקמים כחלק ממבני בתי הספר.

הגישה החדשה לעיצוב והערכת מדיניות ציבורית של שירותים אינטגרטיביים מדגישה את מורכבותה של המדיניות הציבורית ואת היותה בעלת רבדים רבים. גישה זאת דורשת לבחון את המכלול של הפעילויות שמתבצעות על ידי ארגונים שונים, כל אחד מתוך הפרספקטיבה משלו. הניסיון ליישם מדיניות כוללת בבריטניה מצביע על מתחים שנוצרים בין הארגונים השייכים למגזרים שונים, וזאת בשל העובדה שהם פועלים לאור יעדים שונים. כמו כן, לגבי תפיסות שונות ואף מנוגדות המתייחסות לקשר בין הורים ומשפחות, לבין מוסדות חברתיים שונים. למשל, הם מכתיבים מדיניות המכוונת לעידוד שיתוף פעולה הכולל הכרה של הורי הילדים יחד עם שיח שרואה בהורים כלא מסוגלים לפעול בצורה יזומה למען טובת הילדים, ללא סיוע חיצוני. ולכן הגבול בין תמיכה לכפייה במסגרת של מדיניות שיתוף הפעולה הנו מטושטש וזאת בשל העובדה, שהמדיניות הקיימת היא נגזרת של ערכים ויעדים חברתיים הרווחים בקרב מעמד הביניים.

התקציר מבוסס על המאמר:

Nichols, S., & Jurvansuu, S. (2008). Partnership in integrated early childhood services:

An analysis of policy framings in education and human services. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 9(2), 117-130.

להלן, טבלה אשר מציגה את ההבדלים בין הגישות והמדיניות של ארגונים ממשלתיים העוסקים בשירותי אנוש, לבין ארגונים שעוסקים בחינוך באוסטרליה:

שירותי אנוש	חינוך	
יעדים	לקדם רווחה וחינוך של הורים וילדים	לקדם חינוך של ילדים
ערכים	היענות לצרכי הורים וילדים	תפקיד הורים – להיות מעורבים בחינוך ילדיהם
תוצאות	יצירת יכולת קהילתית והון חברתי	יצירה של סביבה חינוכית בטוחה ויצירתית, ושיפור הישגים לימודיים
במוקד השירות	צרכי פרט/משפחה/קהילה	צורכי התלמיד והמוסד חינוכי; תחרותיות לאומית
גישה	גישה קהילתית כוללת לילד	דגש על הילד בבית הספר
תפקיד הורים/משפחות	סביבה עיקרית להתפתחות ולמידה של ילדים	תפיסת הורים כמחנכים וכתומכים בחינוך הילדים
אחריות	קהילות ומשפחות מעודדות לזום את שיתוף הפעולה	שיתוף הפעולה באחריות צוות המוסד החינוכי
תפקיד של שיתוף הפעולה	שיתוף הפעולה הנו גם תהליך וגם תוצאה (בנייה של יכולת קהילתית)	שיתוף הפעולה הוא תהליך שמביא לתוצאות חינוכיות

החזון החדש של השירותים האינטגרטיביים עבור ילדים בגיל הרך מדגיש את החשיבות שמחנכים יעבדו בשיתוף פעולה הדוק עם עובדים סוציאליים, עובדי מערכת הבריאות ומומחים אחרים. בנוסף, על המומחים ומספקי השירות לעבוד בשיתוף פעולה עם המשפחות בנושאים שמשפיעים על רווחת ילדים וקהילות. ניתן לומר, שבניית ההון החברתי והרחבת הגישה הקהילתית הינם הכיוון החדש במדיניות החינוך. גישה זו מאפשרת למגזרים שעוסקים במתן שירות אינטגרטיבי לבסס את פעילויותיהם העתידיות על המסגרת המשותפת ולראות בעין אחת את התהליכים והתוצאות המרכזיים של שותפות זו. יחד עם זאת, המדיניות המעשית מצביעה על כך, שעובדי מערכת החינוך ועובדי שירותי אנוש מפתחים פרשנות שונה לגבי אופן שיתוף הפעולה ביניהם. בתחום החינוך, הידע של ההורים אודות הילד זוכה להכרה, אך יחד עם זאת הורים נאלצים לפעול לפי האג'נדה של בית הספר, גם כאשר היא אינה מתאימה להם או לקהילה. לסיכום, ניתן לצפות בעתיד הקרוב שהדגש על פיתוח קהילתי ימשיך להתקיים בד בבד יחד עם התפיסות ההיררכיות המסורתיות.